

Р. П. Зорівчак

Войнич Етель-Ліліан

ВОЙНИЧ Етель-Ліліан (Voynich Ethel-Lilian; 11. 05. 1864, м. Корк, Ірландія - 28. 07. 1960, Нью-Йорк) - англійська письменниця. Дочка англ. дослідника, засн. матем. символіч. логіки Дж. Буля. Закін. Берлін. консерваторію (1885). У 1887-89 жила в Росії. Дружба з рев. емігрантами, зокрема С. Степняком-Кравчинським, Ф. Волховським, одруження 1892 з польс. революціонером В.-М. Войничем сприяли тому, що вона включилася у заг.-європ. визв. рух. Літ. діяльність розпочала перекладами творів М. Гоголя, В. Гаршина, М. Салтикова-Щедріна та С. Степняка-Кравчинського, який написав передмову до опублікованого 1895 її перекладу антології рос. соц. сатири. У своєму найвизначнішому психол. романі «The gadfly» («Овід», 1897; перший укр. переклад - під назвою «Гедзь», 1929), дія якого відбувається на тлі визв. боротьби італійців у 30-40-х рр. 19 ст., створила яскравий образ Артура-Рівареса - людини твердої волі та ясної рев. мети. Інші романи - «Jack Raymond» («Джек Реймонд», 1901), «Olivia Letham» («Олівія Летам», 1904; дія частково відбувається у Бродах, нині Львів. обл.), «The interrupted friendship» («Перервана дружба», 1910), «Take off the shoes» («Скинь взуття своє», 1945). У всіх них створено яскраві психол. портрети людей, які пережили травму в дитинстві або молодості, що мала вирішал. вплив на їхнє подальше життя. Авторка низки муз. творів, зокрема ораторії «Вавилон» - про повалення царату в Росії. 1895 приїздила до Львова (у справі перевезення нелегал. літ-ри до Росії), де познайомилася з І.

Франком та М. Павликом (з останнім вже листувалася). Була обдарована з діяльністю М. Драгоманова. Опанувавши укр. мову, на поч. 90-х рр. почала перекладати українські народні пісні («Ой горе тій чайці» та ін.), поезії Т. Шевченка. Серед англомов. інтерпретаторів Т. Шевченка В. (поруччів) – найвизначніша літ. постать, обдарована поетично й музично. 1911 у Лондоні вийшла зб. «Шість ліричних віршів» Т. Шевченка, що включала «Заповіт», «Мені однаково, чи буду...», «Минають дні, минають ночі...», «Косар», «Минули літа молодії...» (під назвою «Зима»), «Зоре моя вечірняя...» (пролог до поеми «Княжна»). Найкращі серед її перекладів – «Заповіт» (найдосконаліший з усіх 22-х англомовних донині відомих), «Зоре моя вечірняя...», «Мені однаково, чи буду...». В. зберегла багатство змісту й своєрідність стилю першотворів: прийом перенесення, повтори, мелодійність внутр. рим, риторичні звертання. Найслабше перекладено вірш «Косар»: в англ. тексті домінує мотив жаху. Переклади В. часто передруковуються, що засвідчує їхню художньо-естет. вартість. У кн. «Six lyrics from the Ruthenian of Taras Shevchenko, also The song of the merchant Kalashnikov from the Russian of Mikhail Lermontov» («Шість поем з русинської Тараса Шевченка, також «Пісня про купця Калашникова» з російської Михайла Лермонтова», Лондон, 1911) вміщено написані В. передмову та нарис про життя і творчість Т. Шевченка, у якому вона відзначає владну музику Шевченкових творів, розглядає його як світового лірика, як борця-волелюба, звертає увагу на умови життя укр. поета, наводить уривки з його листів і з повісті «Художник». Однак недостатня поінформованість В. була причиною помилкового твердження про повний занепад таланту Т. Шевченка після заслання; плутанини в датуванні творів тощо. В. не сказала нового слова про укр. поета, та й не могла сказати: англомовна крит. шевченкіана на поч. 20 ст. мала лише інформ. характер. В. присвятили вірші М. Тарновський, Л. Костенко; М. Олійник змалював письменницю в трилогії «Пролог». 1981 на Київ. кіностудії худож. фільмів ім. О. Довженка створено 3-серій. х/ф «Овід» (реж. М. Мащенко; Державна премія України ім. Т. Шевченка, 1982). Укр. мовою окремі твори В. перекладали та інсценізували М. Лисиченко, М. Рябова, Я. Галан. Окремими книгами видані «Джек Реймонд» (К., 1930), «Овід» (К., 1985). 1957 в Нью-Йорку відбулася зустріч В. з укр. письменниками В. Козаченком та Ф. Маківчуком. Цього ж року у Харків. театрі опери та балету за сюжетом роману «Овід» поставлено однойм. оперу А. Спадавеккіа.

Рекомендована література

- 1. Дубицький І., Смаль-Стоцький Р. Шевченко в англійській мові // Шевченко Т. Повне зібрання творів. Т. 15. Варшава; Л., 1938;**
- 2. Денисюк І. О. Українські друзі Е.-Л. Войнич // Україна. 1956. № 6;**

3. Таратута Е. Етель Лилиан Войнич: Судьба писателя и судьба книги. Москва, 1960;
4. Устенко О. Етель-Ліліан Войнич – біограф Т. Г. Шевченка і перекладач його творів на англійську мову // Пр. Одес. університету. Серія філол. наук. 1962. Т. 152, вип. 14;
5. Коваленко О. С., Кущ. О. П. Етель-Ліліан Войнич, 1864–1964. Л., 1964;
6. Жомнір О. Переклади поезії «Заповіт» англійською мовою // Зб. пр. Шістнадцятої наук. шевченків. конф. К., 1968;
7. Полєк В. Т. Етель-Ліліан Войнич і Україна: Бібліогр. покажч. Л., 1970;
8. Таратута Є. По слідах «Овода». К., 1983;
9. Тарнавська М. Перші два англомовні видання про Шевченка та їхні автори – Войнич і Расторгуєв // Сучасність. 1987. № 1;
10. Зорівчак Р. Українсько-англійські літературні взаємини // Укр. література в заг.-слов'ян. і світ. літ. контексті. К., 1988. Т. 3;
11. Її ж. Enchanted by the haunting music of the Ukrainian tongue: Commemorating the 125th anniversary of Ethel Lilian Voynich's birth // Ukraine. 1989. № 5;
12. Її ж. Шевченко в англомовному світі // Шевченко і світ: Зб. К., 1989;
13. Її ж. Зачарована владною музикою української мови // Укр. думка. 1992, 26 берез.;
14. Її ж. Її полонила владна музика української мови (До 85-річчя публікації перекладів Етель-Ліліан Войнич) // Жива вода. 1996. Ч. 10;
15. Її ж. Ethel Lilian Voynich: Haunting music and revolution // Our Life. 1998. № 2;
16. Тарнавська М. Чи знали Етель Ліліан Войнич і Лев Расторгуєв одне одного? Перші два англомовні видання про Шевченка // Тарнавська М. Ключі до царства. К., 2001.

Бібліографічний опис:

Войнич Етель-Ліліан / Р. П. Зорівчак // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. - К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. - Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-27453>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України

([докладніше](#)).